

EXPERIMENTET DE GAULLE

VÄRLDENS uppmärksamhet har under veckorna kring månadsskiftet maj-juni främst varit riktad på de dramatiska händelserna i Frankrike. Regeringen Gaillards fall utlöste till en början en av de sedvanliga långdragna ministerkriserna. Efter misslyckade försök av två tidigare konseljpresidenter, Bidault och Pleven, gick budet till den katolske ledaren, elsassaren Pflimlin, även han en stående figurant i dessa långdragna parlamentariska baletter, fastän han hittills aldrig hade fungerat såsom regeringschef. På denna punkt bragte emellertid händelserna en överraskning, som dock torde ha varit förberedd. Med större eller mindre rätt förmodades på många håll, att Pflimlin skulle komma att spela samma roll för Algeriets vidkommande som för några år sedan Pierre Mendès-France i fråga om Indokina — alltså såsom likvidator av fransk stormaktsställning. Resultatet blev en revolt i Algeriet, uppburen av såväl militär — främst de ryktbara fallskärmsjägarna under general Massu — som de franska kolonisterna. Rörelsen hade från början karaktär av resning mot de parlamentariska instanser, som beskylldes för att spela bort

Frankrikes stormaktsställning, och av vädjan om en ny, nationell regim under general de Gaulle.

Den omedelbara följden av tilldragelserna i Alger blev, att Pflimlins regeringsbildning verkligen lyckades, med hjälp av förskräckelsen bland yrkespolitikerna. Den nya ministärens ställning blev emellertid från början ytterst osäker och haltande, eftersom den å ena sidan inte ville helt bryta med armén i Algeriet och särskilt dess chef, general Salan, men å den andra försökte att konservera regimen i Paris och spärra vägen för en regering de Gaulle. Revoltens spridning till Korsika och presidenten Cotys klara ståndpunktstagande till förmån för en nationell samling kring de Gaulle gjorde Pflimlins ställning ohållbar, eftersom varken han eller flertalet av hans kolleger var villiga att taga ledningen av en kamp i folkfrontens — och därmed i kommunismens! — tecken mot de Gaulle, mot armén och mot vidsträckta nationella grupperingar inom Frankrike. De Gaulle trädde alltså till, låt vara med en förhållandevis knapp majoritet, eftersom kommunisterna fick sällskap vid voteringen med de mendèsistiska radikalerna liksom med den hälft

av socialdemokraterna, vilken uppsade sin beprövade partiledare Guy Mollet tro och lydnad. Även de begärda, mycket vittgående fullmakterna beviljades de Gaulle, varefter kamrarna åtskildes för en rikligt utmätt sommarferie.

Kommentarerna till detta delvis ytterst spännande och dramatiska skeende har gått mycket isär, även om man nog kan göra den allmänna iakttagelsen, att mera sansade bedömare blivit allt gynnsammare i sitt ställningstagande till generalen, allteftersom det blivit mer och mer sannolikt, att han denna gång verkligen skulle få sin chans att ännu en gång bli Frankrikes räddare i en mörk timma av dess historia. Alldeles särskilt gäller detta bedömningen i de huvudstäder, där man skall ha det kanske något blandade nöjet att räkna denna frejdade mixtur av Clemenceau och Jeanne d'Arc såsom sin bundsförvant — alltså i Washington, London och, inte minst, Bonn. På många håll har — inte onaturligt förresten! — de kraftiga hejaropen för Pflimlin i hans förmodade S:t Görans-kamp för demokratin mot den totalitära draken förbytts i nästan lika varma välönskningar för de Gaulle, när han nu går till sitt herkuliska verk att mocka i Augias' stall.

I Sverige har emellertid bedömningen på påfallande många håll varit utpräglad ogynnsam, ett intryck som ytterligare förstärkts av vår radios något förbryllande åt-

gård att upplåta sin tid åt bekymrade funderingar från ett håll, vars politiska expertis knappast står i nivå med dess litterära. Balanserade undantag finns det förvisso gott om, men man har dock i allmänhet ett intryck av att en stor majoritet här tenderar åt att vilja se det franska dramat såsom ett förlopp, där en i stort sett lovvärd demokrati våldsamt omstörtas av en totalitär ledare, som man t. o. m. ej väjer för att associera med Hitler. Därtill kommer en annan egenhet, som utmärker en huvudpart av svensk press sedan åtskillig tid tillbaka, nämligen böjelsen att alldeles onyanserat taga parti för den algeriska upprorsrörelsen och att fördöma Frankrike för att det ej snarast möjligt uppgivit Algeriet efter det berömliga mönstret från Indokina.

Det kan under sådana förhållanden vara skäl att betona vissa förhållanden, som tenderar att komma bort ur många svenska opinionsformares blickfält.

Den fjärde franska republiken, som mänskligt att döma nu når sin avslutning för att ersättas med en republik av mera amerikanskt snitt, har så långt ifrån varit något fördömligt exempel på demokrati, att den tvärtom genom sina iögonfallande svagheter och oarter under så gott som hela sin tillvaro utgjort ett varnande exempel på vart ett felkonstruerat folkstyre kan leda. Redan vid dess besvärliga födelse för ett dussin år sedan var det up-

penbart, att barnmorskorna ej ville taga någon lärdom av den tredje republikens svagheter — hur påtagliga och allmänt erkända än dessa varit — utan tvärtom snarare lät dessa oarter återkomma i förgrovd gestalt. Maktens koncentration hos en ansvarslös och ineffektiv nationalförsamling, exekutivens genomgående svaghet och totala brist på stabilitet, partiväsandets hopplösa splittring — alla dessa från tiden före 1939 blott alltför välkända fel återkom på 1940- och 1950-talen i än mera påtaglig form. Valutgången i januari 1956 och de därefter följande regeringskriserna visade med skrämmande tydlighet, att förmågan till självläkning ej längre var för handen och att det numera var fråga om en statskris, detta i ett läge då Frankrike mer än någonsin tarvade en effektiv och handlingskraftig ledning. Ministären Pflimlins fullständiga oförmåga att trots sannolikt mycket goda intentioner bemästra läget illustrerade nu senast på ett skrämmande sätt lägets verkliga karaktär. Alternativen vid månadsskiftet maj-juni inskränkte sig av allt att döma till två: de Gaulle och en folkfront under reell kommunistisk ledning. Vilketdera som ur den fria världens synpunkt var att föredraga, kan inte gärna dragas i tvivelsmål.

Vad Algeriet beträffar, kan det inte heller gärna betvivlas, att en upplyst men fast fransk regim ur västerländsk synpunkt är oändligt att föredraga framför en nationalis-

tisk och Europafientlig arabisk regering av den nu så vanliga typ, vilken erbjuder Moskva glänsande chanser i det stora spelet om världens framtid. Att även för Algeriet självt samhörigheten med Frankrike är att föredraga, blott den äntligen kan kombineras med likställighet och rimlig andel i styrelsen för den icke-europeiska befolkningen, borde vara lika klart.

Det sagda utesluter icke ett klart medvetande om lägets ödesdiga allvar. Ett misslyckande för de Gaulle innebär sannolikt, att pendeln slår över i ett extremt motsatt läge, med eller utan en mellanperiod av ren militärdiktatur eller av en kortare Kerenskijregim under t. ex. Mendès-France. Att generalens intentioner är de bästa, borde vara uppenbart för envar. Hans regeringsbildning har såväl i sin procedur som genom personsammansättningen vittnat om hans villighet att numera så långt det över huvud taget är möjligt taga behörig hänsyn till partiernas anspråk och den officiella republikanska ideologien. Hans fullmakter är strikt tidsbegränsade; hans författningsplaner skall underställas medborgarnas avgörande; hans regering har karaktären av ett nationellt koncentrationskabinett över hela spektrum från Pinay till Mollet. Man frestas nästan att tänka på en liknande stor nationell koncentrationsregering, som i en liknande nationell kris föddes under liknande förhoppningar om republikens panytt-

födelse men rann ut i sanden: Doumergues från 1934.

Men den rörelse, som burit generalen till Hôtel Matignon, har en ytterst heterogen karaktär. Faran är mycket stor, att underlaget för hans maktutövning kan komma att splittras, när han ej längre kan undvika att fatta beslut, som måste framkalla en häftig besvikelse hos den ena eller andra gruppen bland dem, som kallat honom till rodret. Det militära självsvåld, som spelat en väsentlig roll vid den skedda omvälvningen, kräver också en mycket fast hand vid rodret, om det ej i fortsättningen skall bli en ytterst besvärande faktor. Man måste vidare varmt hoppas, att de Gaulle denna gång skall helt avhålla sig

från de av nationellt prestigebehov förestavade tendenser att försöka spela ut Washington och Moskva mot varandra, som ej var främmande för hans förra regeringsperiod. Varje tecken på ytterligare uppluckring inom det västliga allianssystemet kan i det nu rådande världsläget bli katastrofalt. Ytterst väsentligt är också, att strävandena till ett integrerat Europa och till ett fast tyskt-franskt samarbete ej utsettas för ett bakslag, som blott alltför lätt kan bli slutgiltigt.

Den fria världens förhoppningar och farhågor följer det franska statskeppet i den nya fasen av dess vådliga seglats. Måtte den gamla stolta devisen än en gång besannas: *Fluctuat nec mergitur!*